

godina u Jugoslaviji vide kao težnja da se uništi "ostatak Srba na Balkanu", a objašnjenje traži u "zloćudnoj pojavi primitivnog mentaliteta u svetu koji je ogrezao u materijalno bogaćenje" (R. Samardžić, 1990).

Kao i svaki stereotipni sud, ni navedena tvrdnja nije nimalo originalna. Kao što savremeni autori lociraju početke "iskorenjivanja" u vreme pedesetogodišnjeg komunističkog "mraka", a autori iz međuratne Jugoslavije u vreme njenog nastanka, autori s početka veka su locirali početke "iskorenjivanja" pod stranim uticajima u 19. vek, a oni iz 19. veka u tursko doba. I svima je zajedničko bilo uverenje da su njihovoj neposrednoj prošlosti, koju su jedino i poznavali, prethodile rajske doline nacionalne autentičnosti i neiskvarenosti. Zato nije čudno da su i rodonačelnici ovakvog shvatanja nacije, autori iz 19. veka, upravo "stranim uticajima", koji su razbijali autentičnost nacije, objašnjavali ne samo neposrednu stvarnost nacije i njene "osobine" (koje nisu ni tada bile u skladu sa idealnom slikom), već i celokupnu istoriju – od razjedinjavanja Dušanove države, pada pod Turke, odsustva sloge, do pogubnog uticaja nastajućih gradova na očuvanje autentičnosti. Tako uzroci "kvarenja" nacije idu u dugoj neprekinutoj liniji od "surovog Turčina, "lukavog Latina" ili "gramzivog Vizantinca" do "lažnog jugoslovenstva" i "pogubnog titoizma". Samo zbog njihovog prisustva i "svesnog" negativnog uticaja, a preko nacionalne elite – velikaša u srednjem veku, školovanih na Zapadu u prošlom veku ili školovanih u komunizmu juče – nacija je izgubila svoja "izvorna" svojstva, "iskorenila" se i došla na raskršnicu odakle jedan (pravi) put vodi u "prirodno" stanje, u prošlost, a drugi (krivi) u budućnost, sa neizvesnom perspektivom njenog opstanka.

Široka je lepeza "opasnosti" koje, po savremenim autorima, vrebaju naciju od negativnih "stranih uticaja". Od onih koje prete očuvanju autentičnosti i ekskluzivnosti nacije, do onih koje ugrožavaju njen biološki opstanak. U današnjem obliku ova teza polazi od pretpostavke da treba "imenovati preimućstva civilizacijske zaostalosti", i "optimalno iskoristiti preimućstva zaostalosti i nerazvijenosti" koja su "naš početni intelektualni kapital" (Čosić, 1992), odnosno, da je izolacija "naša velika šansa i nesumnjivo prednost" (Marković, 2000).

Kod savremenih autora problem stranih uticaja često se percipira i kao opasnost po biološku ekspanziju Srba, što je uslov njihovog opstanka. U skladu s tim je teza da "ne znači da upravo zbog brojnih seoba, kao i svakovrsnih mešanja sa raznovrsnim narodima, čak i različite rase, nije bilo trajnih negativnih posledica, koje su se odrazile najviše na prirodan proces sazrevanja srpskog naroda, na njegov karakter, njegovu samosvest i volju". Polazeći od pretpostavke "da je srpski narod bio jednom u prošlosti istorije ukorenjen", autor se pita "kada je započelo iskorenjivanje srpskog naroda". Odgovor je da se to dešava od stvaranja Jugoslavije, odnosno da se "strmoglavno menjanje" srpskog naroda odvija pod uticajem "već pre Drugog svetskog rata ozbiljno načete Evrope, a posle ovoga rata pod uticajem nehrišćanskog internacionalizma, besmislenog kosmopolitizma, a sa njima zajedno, vulgarnog materijalizma i ateizma" (Jerotić, 1995). Slične su i Samardžićeve teze da su Srbi zapadne uticaje prihvatili ukoliko "nove ideje ne bi dublje ugrozile njihov duhovni integritet", sa naglaskom na tvrdnji da je taj "naročiti konzervativizam" bio uzrok ne samo očuvanja već i napretka srpskog naroda, kojim je on stekao "sposobnost da se brani od štetnih nanosa sa strane", "da od drugih prima sve ono što, ne napadajući mu korenje, može koristiti njegovom nepradovanju". Ovaj autor vidi paradoksalnost srpskog položaja posle gubljenja nezavisnosti u tome što je narod "sve više postajao podložan duhovnom kvarenju", a "dubina njegovog moralnog pada može se meriti pojavom dvostrukog karaktera kod grupa ili pojedinaca". Zaključak je da su, iako je taj proces zaustavljen, ostali "moralni ožiljci na mentalitetu jednog naroda" (Samardžić, 1989). Ipak, što je vreme u kojem je pisao bivalo radikalnije i teze ovog autora su postajale takve. Već je 1991. zaključio da su talasi zapadnih uticaja koji su "zapljusnuli srpski narod" izazvali "poremećaje u toj harmoniji vrednosti", a savremeno doba je "podlokalo", "istrošilo" i "najzad oborilo one stubove koji su nekada čvrsto stajali značeći glavne vertikale srpske istorije" (R. Samardžić, 1991). I drugi savremeni autori pominju stubove. Tako se tvrdi da su "srpska duhovnost i nacionalna ideologija, noseći stubovi u velikom zdanju koje tvori srpski nacionalni panteon", sa konkretizacijom "rušitelja" prepoznatih u "jugoslovenskom razdoblju srpske istorije", odnosno u komunističkoj epohi, gde su "posle poluvekovne hibernacije" opet izronili iz "kolektivne podsvesti" (Bataković, 1991).

Stari autori su još češće razrađivali ovu tezu tvrdeći da su upravo strani uticaji bili odlučujući za "kvarenje" naroda još od srednjeg veka. Tako je Vladimir Jovanović smatrao da su put "divljem osvajaču" otvorile "strasti i grehovi velikaša, kojima duh beše otrovan uticajima sa strane", da je pod vizantijskim i latinsko-germanskim uticajima, koji su bili "zadahnuti niskom zlobom i strastnom gramzivošću", podrivan temelj "duhovnoj i političkoj nezavisnosti Srbskoj". Strani uticaji su se, međutim, razbijali o "zdravi duh Srba, i nemogoše podriti narodni život njihov; ali su, na žalost, otrovali duh velikaša, i zarazili ceo spoljašnji oblik Srbske države", pa istorija svedoči o "odpadanju" velikaša od "narodnog duha" i predavanju stranim uticajima, kao i o zlima koja su im presađena "i u krv i narav", a to su "samoživost, vlastoljubivo gramzenje i otimanje oko prestola, zavist, zloba, svirepost, osvetoljubivost, razvratnost duše". Otuda se stradanje pod "zulumom osvajača" tumačilo kao "oganj prečišćenja za Srbstvo" u kome se "narodni duh očistio od sviju kvarećih uticaja sa strane" (Jovanović, 1870). Putopisac Milojević bio je još eksplicitniji. Putujući Kosovom i opisujući ljude koje je tamo sretao, pisao je o nekoliko "ekzemplara" bez nosa i u ranama od sifilisa, pa je tu "pokoru" opisivao kao "tuđu poganštinu i uljezinu", kao "tuđinsku poganu uljezštinu" (Milojević, 1871). I Čumić je verovao da se svaki narod po nečemu razlikuje od drugih naroda, pa i njihov život "treba da je skladan s tim osobitostima". Verovao je da "narod mora da pozna sebe", a državnik mora da otkloni opasnost da život naroda uredi po tuđim svojstvima, "da u organizam jednoga bića postavi načelo suprotno pravome načelu toga bića" jer je rezultat takvih pogrešaka "kvarenje i rušenje, u mesto stvaranja i podizanja". Upozoravao je da takve greške skupo staju i velike naroda, "a male narode mogu i same glave stati" (Čumić, 1871).

Bilo je i autora koji su ne samo prihvatili autentičnost kao nepromenljivost, već su je i glorifikovali. Tako su, recimo, tvrdili da su "stari srpski zakoni i običaji čovečniji, nego ma u koga drugog naroda". Međutim, pod uticajem vizantijskim počeli su "da se kvare i lepi srpski običaji", iz čega prirodno proističe da "najmanje je Srbin sposoban na zločinstvo iz